

Вбиральні: історичні, культурні та медичні аспекти

Дев'ятнадцяте листопада вважається Всесвітнім днем туалету. Виявляється, що людству не вистачає вбиралень. За даними ООН, у будинках без туалетів та інших санітарно-гігієнічних зручностей проживає близько 39% населення світу, або понад 2,6 млрд осіб. Щодо туалетної проблеми в Україні, то без перебільшення можна стверджувати – вона є однією з нагальних.

Вбиральня все частіше постає проблематикою численних наукових досліджень і масових заходів. Через особливості нашого виховання, а скоріше, невігластва, ця тема є табу на пострадянському просторі. Однак якщо почати з давнини, то найсвітліші уми людства, починаючи від давньогрецьких філософів, не соромилися досліджувати цю пікантну тему.

Простежити історію виникнення і розвитку туалету та його використання в різних країнах доволі складно. Труднощі у вивченні цих аспектів пов'язані з делікатністю самого питання, обговорення якого протягом тривалого часу вважалося дуже непристойним. Саме тому документальних підтверджень наявності або відсутності вбиралень у ту чи іншу епоху практично немає. Існують суперечливі дані щодо того, коли саме з'явилися перші туалетні будівлі. Одні дослідники стверджують, що споруди, в яких люди справляли свої природні потреби, з'явилися буквально одночасно з першим створеним людиною житлом. Вважається, що перші туалети мали вигляд майданчика, обгородженого камінням. Деякі переконані, що протягом тривалого часу наші пращури з цією метою використовували найближчі ліси й водойми. Ця стаття покликана зруйнувати всі стереотипи щодо такого необхідного в житті кожної людини предмета, як вбиральня, та спробувати дещо висвітлити цю тему. У цій її частині ми розглянемо історичні аспекти винайдення та розвитку туалетів як явища та суспільно необхідного атрибута.

Походження британського терміна «loo», що в перекладі означає «туалет», здається, ще й досі не з'ясовано. За однією з версій це слово походить з морської термінології. Раніше морські судна не були оснащені гальюнами, і екіпаж справляв нужду за борт. Оскільки використання з цією метою тієї частини корабля, яка була проти вітру, могло призвести до того, що екскременти вітром задме на борт, обов'язковим було використання підві-

тряного (leeward) боку. Тому слово «туалет» (loo) може бути застарілим, яке походить від слова lee (підвітряний).

Згідно з іншою теорією, воно утворене від французького словосполучення *gardez l'eau*, що можна перекласти як «остерігайся води». Це теж має свою історію. Хоча Париж прийнято вважати містом тонких ароматів і дорогих парфумів, у середні віки він був чи не найбруднішим і найсмердючішим містом світу. І навіть в легендарному Луврі туалети були відсутні. Є документальні свідчення того, що придворні та монархи справляли свою природну нужду там, де їх «притисне»: у парках, по кутках палаців, на балконах. Замість туалетів повсюдно використовувалися горщики. Ті, хто був багатший, прикрашали їх золотом і дорогоцінним камінням, інші використовували більш простий посуд. Однак горщики потрібно було кудись спорожняти. А оскільки вигрібних ям у містах не було або було дуже мало, то городяни, нітрохи не бентежачись, виливали нечистоти з вікон прямо на вулиці. У Парижі навіть було видано указ, що приписував зливання нечистот супроводжувати гучним триразовим криком «Увага! Ллю!». Ця фраза була попередженням для перехожих, які проходили в той час вулицею.

Влада Лондона знайшла оригінальний вихід: там почали наймати людей, які повинні були ходити вулицями і, помітивши, як хтось висунувся з горщиком, викрикувати: «Побережися!».

Вулиці потопали у багнюці й лайні настільки, що в бездоріжжя не було ніякої можливості ними пройти. Саме тоді, згідно з літописами, що дійшли до наших днів, у багатьох німецьких містах з'явилися ходулі («весняне взуття»), без яких пересуватися вулицями було просто неможливо. У Парижі 1270 р. був виданий закон, згідно з яким під загрозою штрафу заборонялося «випускати помиї та нечистоти з верхніх вікон будинків».

Кажуть, що перший проект туалету зі зливом належить Леонардо да Вінчі. Відомий винахідник, запрошений до двору короля Франциска I, був настільки вражений паризьким смородом, що спроектував спеціально для свого патрона туалет зі зливом. У кресленнях великого провидця позначені і труби, що підводять воду, і відповідні каналізаційні канали, і вентиляційні шахти. Однак, як і більшість його винаходів, цей туалет залишився

лише на папері. Знову ж таки, є відомості, що саме Франциск I ввів у моду королівські прийоми на горщику. Так, французький король Людовик XIV (1638-1715) вважав неввічливим переривати розмову через таку дрібницю, як бажання сходити до вбиральні. Монарх пересідав на стілець з отвором посередині і горщиком під ним. Цей «унітаз» був виготовлений із дорогої порцеляни, оздоблений коштовним камінням, з позолотою і вишуканими візерунками. Прямо на балах слуга підносив нужденному кавалеру або дамі горщик, який вони тут же використовували за призначенням. Проте якщо чоловіки вправлялися з горщиками без особливих проблем, то жінкам у пишних вбраннях доводилося терпіти деякі незручності. Тому в XVI ст. для них винайшли бурдалу – подовжені горщики, або вази, які легко було сховати під численними спідницями.

Систему туалету, схожу на сучасну, придумав сер Джон Херрінгтон. У 1596 р. він побудував для своєї хрещеної матері – англійської королеви Єлизавети – оригінальну «нічну вазу», яку не потрібно було регулярно виносити і чистити. Для роботи зливу слуги тягали на дах горщики з водою і наливали їх у великий бак; вода обрушувалась при повороті ручки. Проте королева не оцінила подарунка, оскільки її бентежив звук, що доносився з труб. Правда, крім водопроводу, в палаці не було і каналізації, так що знизу під свій унітаз Харрінгтону довелося приробити спеціальну ємність.

Протягом XVIII ст. слово «туалет» (toilet) в англomовному світі використовувалося для означення драпірованого тканиною дамського туалетного столика. Згодом із появою громадських туалетів та обов'язковою вказівкою на дверях воно стало евфемізмом, тобто було адаптоване для називання туалету, можливо, за аналогією до французького виразу cabinet de toilette. Проте первинне значення цього слова як і раніше використовують для позначення таких понять, як предмети туалету та туалетна вода.

У 1668 р. в Парижі був виданий указ про будівництво туалетів у всіх будинках. Після цього їх вдосконалювали, робили більш зручними та гігієнічними.

У 1775 р. лондонський годинникар Олександр Каммінг створив перший туалет зі зливом. Ще через три роки інший винахідник, Джозеф Брамах, придумав чавунний унітаз і відкидну кришку. Цей унітаз вже користувався успіхом. Також унітази робили з емальованої сталі. Один такий можна побачити в Хофбурзі, віденській резиденції Габсбургів. Незабаром з'явився унітаз фаянсовий – мити його було зручніше.

У 1830 р. азіатська холера, що поширювалася разом із забрудненою нечистотами водою, забрала життя багатьох європейців. Ще однією напастю став черевний тиф. Тут вже й уряди задумалися і вирішили розщедритися на каналізацію, а разом з нею і на зручні туалети. Більш за всіх у цьому

прославився Томас Креппер, який запропонував світу систему «потягни за ланцюжок». Саме він застосував вигнуту зливну трубу з водяним затвором, що забезпечило туалетну кімнату від прямого контакту з каналізаційною системою.

Ну, а масове виробництво унітазів розпочалося 1909 р. в Іспанії. Цією благородною справою зайнялася компанія Unitas, що в перекладі означає «союз і об'єднання». Спочатку їх називали гігієнічними керамічними виробами. З часом надто довгу назву замінили більш короткою – «унітаз» – за назвою фірми-виробника.

Сьогодні вбиральні стали елементом моди як частина сучасного інтер'єру. Компанії, які виготовляють санітарно-технічне обладнання, навіть наймають відомих дизайнерів, для того щоб розробляти дизайн туалетів.

Отже, туалет став важливим елементом повсякденного життя в кожній культурі та кожній частині світу. Він пов'язаний з життєдіяльністю людей і є невід'ємною частиною суспільного життя. Це місце навіть надихало художників по-різному зображати значок туалету, залежно від їх творчого вираження.

У світі існує чимало різних типів туалетів, так само як і способів дотримання гігієни після їх використання. Останнє багато в чому залежить від національних традицій і місцевих ресурсів.

Китай

Завдяки нещодавньому відкриттю у Китаї (округ Шанцю в центральній провінції Хенань) були визнані недійсними всі існуючі раніше твердження стосовно винайдення туалету. У гробниці царя династії Західна Хань (206 р. до н.е.-24 р. н.е.) археологи знайшли туалет, якому майже 2000 років. Він був із проточною водою, з кам'яним сидінням та зручним підлокітником. Згідно з віруваннями правителя, його душа житиме після смерті, тому туалет вважався необхідним атрибутом комфорту у загробному житті. Цей китайський туалет є найбільш давнім з усіх коли-небудь виявлених у світі і дуже подібний до сучасних. Таким чином, його можна вважати великим винаходом, що свідчить про високий рівень соціального життя у той період в Китаї. Археологи також знайшли кам'яну гробницю, що належить імператору. Вона має розмір понад 200 м і складається з понад 30 кімнат, включаючи ванну кімнату, вбиральню і кухню.

Китайці також мали досить складні звички сечовипускання. У XVI ст. мандрівниками документально підтверджено, що навіть жінки справляли малу нужду стоячи. Для того, щоб не замочити своє взуття, особи, які посідали високе соціальне становище, використовували позолочену тростину з лікоть завдовжки. За допомогою неї вони відводили струмінь на безпечну відстань. Ця звичка ґрунтувалася на переконанні, що біль у нирках і навіть утворення каменів є наслідком сечовипускання в положенні сидячи або ж навпочіпки.

Японія

У Японії туалети використовувались ще на початку зародження цивілізації, однак їх точна конструкція і спосіб використання залишаються й досі не з'ясованими. Найбільш ранні каналізаційні системи, що існували в період Яйой (300 р. до н.е.-250 р. н.е.), ймовірно, сполучалися з туалетами. Дворянство Японії до I ст. н.е. використовувало портативну коробку для утилізації відходів, що була майстерно прикрашена золотом та сріблом. Японським жінкам було важко ними користуватися, щоб не забруднити одяг через особливості їхнього національного вбрання – кімоно, що складалося з дванадцяти шарів. Тому слуги зазвичай допомагали їм знімати білизну. Для того щоб жінці було зручніше справляти нужду, також використовували Т-подібну дерев'яну підпірку. За її допомогою можна було тримати піднятим кімоно. В іншому разі жінка починала роздягатися за 15 хв до того, як виникала проблема у справлянні природної нужди. У записках 1803 р. знаменитого японського письменника Бакіна Такідзава ми читаємо таке: «Під час прогулянки я був свідком того, як леді справляла малу нужду, стоячи задом до відра. Здавалося, вона зовсім не соромилась того, що робить, і ніхто не сміявся з неї».

Перенесення столиці Японії з Кіото в Едо (1603) поклато початок сегунату Токугави – диктаторського режиму, заснованого родиною Токугави, які правили з 1600 до 1867 р. Ймовірно, найбільший туалет в Японії було побудовано в цей період у XVII ст. у замку в Едо (нині Токіо). Туалет був завбільшки 135 м² і складався з дерев'яних ящиків, виготовлених з японського кипариса. Кожен з них був 90 см довжиною, 48 см завширшки і 99 см висотою. Щоб випорожнитися, правитель вилазив на коробку, у верхній частині якої був отвір. Один слуга провітрював кімнату, а інший повинен був витерти господаря. Після цього слуги чистили коробки. У холодні зимові дні туалет обігрівали вугіллям. Проте більшість людей в Японії справляли нужду просто неба.

У 1884 р. перші сучасні цегляні та керамічні каналізації були побудовані в місті Канда (Токіо). Після великого землетрусу в Канто почалося будівництво великої кількості водопроводів та каналізації, для того щоб уникнути зростання захворюваності після майбутніх землетрусів. Після Другої світової війни в Японії зв'язку

Рис. 1. Японський нічний горщик періоду Ендо

зі збільшенням кількості населення (і, як наслідок, збільшенням відходів) темпи проведення каналізації почали зростати.

Японські туалети являли собою прямокутний отвір у підлозі, над якими користувач повинен був сидіти навпочіпки. Поряд стирчав шматок дерева, за який можна було триматися. Відходи потрапляли у великий глиняний горщик, що знаходився під отвором. На відміну від людей Заходу, японці, як і раніше, при відвідуванні туалету займають позицію обличчям до нього. У минулі часи туалети були розташовані в передній частині будинку з дверима, що виходять на вулицю. Ними могли користуватися й перехожі. Туалети, споруджені у ділових місцях, часто декоровані, з дверима, що мають складний дизайн і виготовлені з покритого мозаїкою дерева. Багато з них схожі скоріше на шафи або гардеробні, а не на вбиральні, тому їх важко ідентифікувати.

Слово *toilette* і його скорочення *toire* є похідними від англійського «туалет» і використовуються як для назви самого туалету, так і для кімнати, де він знаходиться. Загальне слово для означення туалету, яке зазвичай використовується в початкових школах, громадських купальнях та інших громадських місцях, – *banjo*, що буквально означає «місце для екскрементів». Однак дехто визнає за краще вживати більш вишукані слова, оскільки *banjo* вважається некультурним. Подібно англійському звичаю вживати слово «ванна» замість «туалет», японці часто використовують слово *otearai* (миття рук), яке буквально перекладається зі слова *lavatory* («туалетна кімната», «вбиральня»). Інший відповідник *keshoshitsu* («дамська кімната») можна побачити на позначках в універмагах і супермаркетах, а іноді в поєднанні з піктограмою громадського туалету.

День туалету в Японії святкують (неофіційно) 10 листопада, тому що комбінацію чисел 11/10 (місяць і день) можна прочити як *ii-to (ite)*, що японськи означає «хороший туалет».

Єгипет

Що стосується древніх єгиптян, то їхні туалети не з'єднувалися з каналізацією. У багатих будинках позаду ванної кімнати розташовувалася вбиральня, вибілена вапном. У ній знаходилася вапнякова плита, покладена на цегляний ящик з піском, який необхідно було періодично вичищати. В одному з давньоєгипетських поховань у Фівах, які відносяться до того ж століття, що й місто знаменитого фараона, був виявлений переносний туалет з дерева, під який ставили глиняний горщик.

У III тисячолітті до н.е. цар Менес об'єднав країну і заклав основи вражаючої єгипетської цивілізації, що існувала близько 3000 років. Його першим проектом стало будівництво басейнів для вмщення паводкової води та комплексу каналів і зрошувальних ровів для відновлення болотистої землі. Щоб побудувати місто Мемфіс русло Нілу

було відведено в інший бік. До 2500 р. до н.е. у Єгипті існувала велика система дамб, каналів і шлюзів, а єгиптяни були великими умільцями щодо побудови дренажних конструкцій. Чиста вода подавалася тільки свердловинами.

Згідно з релігійними віруваннями єгиптян, смерть була просто переходом від одного стану життя до іншого. Вони вважали, що не лише живим необхідні їжа, одяг та інші атрибути повсякденного життя, але і мертвим. Цим можна пояснити те, чому в деяких гробницях археологи знайшли ванні кімнати, у яких знаходилися спеціальні стільці-туалети.

У заупокійному храмі царя Шушара в Абусирі археологи виявили ніші в стінах і залишки кам'яних раковин. Ці примітивні туалети були оснащені металевою арматурою і обладнанням, що складалося зі свинцевої пробки, з'єднаної з ланцюгом та бронзовим кільцем, щоб закрити вихідний отвір раковини. Вода зливалася через мідну трубку до каналу під раковиною. У піраміді в Абусирі, побудованій батьком дружини Тутанхамона, було знайдено латунні водостічні труби, що йдуть від верхньої частини храму вздовж з'єднувального кам'яного невеличкого каналу назовні до річки. Стародавні єгиптяни знали на методах виготовлення мідних сплавів і труб. Як і жителі Месопотамії, вони також використовували й труби, зроблені із соломки та глини, яку висушували на сонці, а потім запікали в печі. Спочатку ці труби й арматура виглядали досить недолугими, проте з часом така каналізаційна система поширилася в низинних частинах долини Нілу, перетворюючи весь регіон на родючі землі.

Добре провітрювані та просторі будинки заможних людей мали спальні, кімнати для прислуги, зали, їдальні та ванні кімнати. Ці ванні кімнати зазвичай були невеликими та відокремленими, а в кутку був розташований квадратний шматок вапняку, де прислуга зливала воду на свого господаря. Стічні води збиралися у велику чашу, розміщену на підлозі чи нижче, або зливалися через глиняний канал у стіні в миску, що стояла надворі. Під час розкопок було також виявлено залишки глиняних унітазів із вибіленими сидіннями, розташованими в піщаному ґрунті.

Месопотамія

Древня цивілізація існувала в Месопотамії в період VI-III тисячоліття до н.е. і дала початок Західній цивілізації. Багато важливих відкриттів у цей період пов'язано з умінням керувати водними ресурсами, включаючи зрошувальні греблі, басейни та приватні ванні кімнати для заможних людей.

Під час правління короля Навуходоносора II (приблизно 605-562 рр. до н.е.) відоме місто Вавилон значно розширилося по обидва боки Євфрату. Більшість будинків у Вавілоні були триповерховими і мали рівний дах, укріплений дерев'яними балками та глиною. Сміття, екскременти та бруд викидали на вулицю і періодично покривали шаром глини.

Рис. 2. Туалет, знайдений у єгипетській гробниці

У той час як будинки та палаци заможних городян мали окремі ванні кімнати, що включали туалети, звичайні мешканці могли користуватися берегами каналу чи цистернами у дворах. Ванні кімнати багатіїв мали площу 4-5 м² і були розташовані в південній частині будинку. Підлога в них була викладена з обпаленої цегли і покрита сумішшю з бітуму та порошкоподібного вапняку. Вода стікала на середину кімнати у маленькі канали, відмежовані керамічними плитами.

Дотепер немає точних відомостей стосовно вбиралень у стародавній Месопотамії. Типовий унітаз являв собою отвір у підлозі над вигрібною ямою. Деякі археологи повідомляли про існування складного розташування шести туалетів у західному стилі (з високими сидіннями) у палаці Саргона Великого. Ними було знайдено каналізаційну систему зі стоками, що виходять до основної стічної труби, яка пролягала вздовж зовнішньої стіни палацу. Вона була виготовлена з цегли, мала аркоподібний вигляд і була нахилена донизу, щоб її було зручно мити. Ванні кімнати, які не були сполучені з каналізаційною системою, мали окремі вигрібні ями.

Після смерті Навуходоносора месопотамська цивілізація почала занепадати. Коли землі замулилися і поступово перетворилися на пустелю, складні туалети в Месопотамії зрештою зникли разом зі скороченням населення.

Крит

У період між 3000-1500 рр. до н.е. населення Криту за наказом їхніх мінойських королів побудували складну систему каналізації, дуже схожу на ту, що використовується у нашні дні. Деякі дослідники вважають, що ці системи були споруджені для комфорту жителів острова, оскільки Крит відрізнявся екстремальним і мінливим кліматом. Оскільки країна розташована на численних схилах, це сприяло більш ранньому розумінню принципів гідравліки. Існують відомості, що ці підземні канали практично не змінилися протягом століть. Деякі залишки труб,

побудованих у ті часи, все ще використовуються сьогодні для відведення води під час сильних злив. У Кноссі, столиці Криту з населенням близько 100 тис. чоловік, будинки були збудовані з висушеної на сонці цегли або тесаного каменю та мали кілька поверхів. Вони розміщувалися довкола царського палацу на різних рівнях. Гостинний двір також розташовувався поруч з палацом і був оснащений величезними ваннами для ніг з місцями для відвідувачів.

Знадобилися століття, щоб побудувати королівський палац. У 1500 р. до н.е. це була чотириповерхова будівля, яка мала складне планування зі звивистими переходами, залами, коридорами, кабінетами та коморами. Схили Кноссу полегшували розробку дренажної системи з туалетами, раковинами та люками. Чотири великі шахти з вапняку виходили з верхніх поверхів палацу і були пов'язані з основною каналізацією, виготовленою з піщанику. Вони також використовувалися для вентиляції та як сміттєпровід. Інша частина системи складалася з глиняних труб, що пролягали під коридорами.

Дощова вода з дахів, подвір'їв та переповнених резервуарів стікала по трубах, виготовлених із червоної обпаленої глини, і направлялася до підземної водостічної керамічної труби. Потужний струмінь, що утворювався у звужених ділянках труб, запобігав накопиченню осаду.

Стіни ванної кімнати дружини правителя були розписані монохромними фресками, прикрашені фризами та обладнані підставками для глечиків і мисок. У центрі кімнати стояла ванна довжиною 1,5 м. Вона була виготовлена з розфарбованої червоної глини і прикрашена барельєфом. У ванні не було зливу, і її наповнювали та спорожнювали вручну. Використану воду виливали у порожнину в підлозі, що була безпосередньо сполучена з основним дренажем, який виходив до річки.

У палаці було декілька вбиралень, але один із перших у світі туалет зі зливом було знайдено неподалік від палацу. Він змивався дощовою водою або водою, що містилася у цистернах, і був відгороджений гіпсовими перегородками з обох боків. Вода стікала двома водопровідними трубами, вбудованими у стіну.

Рис. 3. Кам'яні водостоки мінойської ери в м. Кноссі (Крит)

Греція

У 432 р. до н.е. Філіп Македонський зруйнував місто Олінфа в північній Греції, яке до того часу було багатоміською і процвітаючою столицею. Археологи виявили кахельні ванні кімнати і ванни зі зливом, деякі з яких добре збереглися й до наших днів. У ті часи почалися випробування нового металу – свинцю – як потенційного матеріалу для виготовлення водопровідної системи.

Ванні кімнати стародавніх греків зазвичай були оснащені переносними глиняними ваннами, які можна було наповнювати теплою водою. У багатьох будинках також були окремі туалетні кімнати або просто туалети, які, ймовірно, змивалися стічними водами. Вода зливалася в каналізацію, що знаходилася під землею, і подекуди була оснащена вентиляційними шахтами.

В Афіни вода постачалася з гір за допомогою акведуків. Їх зазвичай прокладали під землею (іноді на глибині 18 м) для того, щоб захистити водні ресурси від ворогів. Воду також діставали з глибоких криниць, які дуже ретельно прокопували через кілька шарів гірської породи. Запас води зберігався у водосховищах, які постачали її до вуличних фонтанів; деякі з них все ще використовуються дотепер. Будинки багатіїв обслуговувалися водоношами.

Для стародавніх греків усе в природі, зокрема вода, мало велике релігійне значення. Усі вільні громадяни обов'язково мусили купатися під час визначних подій в їхньому житті (при народженні, йдучи до шлюбу або після смерті). Для довгого і щасливого життя наречені повинні були прийняти ванну у воді, взятій з фонтану Каллірої. Фонтан був також основним джерелом води для мешканців Афін. Більша частина його наповнювалася через водопровідну трубу від річки Іллісіус.

Римська імперія

Звичайно ж, у туалетній історії не можна обійти Вічне місто – головний мегаполіс античності – Рим. Археологи виявили залишки великої та малої системи водопостачання, яка включала акведуки, свинцеві труби, підлоги з підігрівом, греблі та водостік. Одним із найдавніших інженерних споруд у Римі є Клоака Максима. Спочатку це був відкритий канал, споруджений у VI ст. до н.е., який слугував як для осушування болотистого ґрунту, так і для спуску нечистот. По ньому всі відходи спускали в річку Тибр. Відгалуження клоаки підходили до кожного з туалетів, а потім поверталися до головної магістралі. Сидіння з діркою розміщувалися прямо над протокою, таким чином проточна вода постійно змивала продукти життєдіяльності. Чимало століть Клоака Максима залишалася найдосконалішою каналізаційною системою у світі.

Водні системи ставали дедалі монументальнішими, коли населення міст зростало і римські імператори ставали більш вимогливими. Труби і водопровідні канали виготовляли з дерева або глини,

пізніше почали використовувати свинець. Римські умільці були залучені до всіх операцій, що стосувалися утилізації відходів. Вони паяли, встановлювали і ремонтували каналізаційні труби, наглядали за станом дахів і водостічних жолобів, каналізаційних стоків. Римське суспільство було зацікавлене в розвитку комунальних благ. Таким чином, було розроблено системи подачі гарячої води і пари, якими обслуговували колосальні структури.

На початку нашої ери римські лазні були одними з найрозкішніших у світі й улюбленим місцем для знаті. Тут можна було відпочити і зустрітися з друзями, займатися спортом, грати в ігри, смачно попоїсти та розслабитися у ваннах із холодною, прохолодною, теплою чи гарячою водою або завести корисні контакти. У цих купальнях знаходилися окремі кімнати з мармуровими туалетами.

Цікаво, що, як і похід до лазні, відвідування туалету для римлянина було колективним заходом. Сидіння стояли колом і не розділялися перегородками. Тому веселе дзюрчання постійно перемежувалося розмовами про долю імперії, а важливих клієнтів римські ділки запрошували не в лазню, як зараз, а до вбиральні.

Так само важливим досягненням римлян став підігрів сидіння. Рішення було простим – сидіння підігрівали раби, закріплені за вбиральнями. По черзі, пересідаючи з одного сидіння на інше, раб теплом свого м'якого місця підтримував потрібну температуру.

Варто зазначити, що крилатий вислів «гроші не пахнуть» походить саме з Риму. Вислів народився як коментар до викладеного римським істориком Светонієм діалогу, що стався між імператором Веспасіаном і його старшим сином Титом. Римській казні терміново були потрібні гроші (у т.ч. й на будівництво Колізею, яке затіяв імператор), проте звичайних доходів не вистачало. Тоді Веспасіан вирішив ввести податок на громадські туалети, влаштовані в Римі. За повідомленнями античних авторів, син імператора, який відзначався доброчесністю, дізнавшись про це, дорікнув батькові у

Рис. 4. Клоака Максима (Рим)

Рис. 5. Античний туалетний комплекс в м. Ефесі (Туреччина)

такому «мерзенному» способі поповнення державної казни. Замість відповіді імператор Веспасіан підніс до носа Тита перші гроші, отримані від нового податку, і запитав, чи пахнуть вони. Тит відповів, що ні. Згодом вислів набув сучасного вигляду – «гроші не пахнуть» – та означає, що запах прибутку є приємним, яким би не було його походження.

Виверження Везувію в 79 р. н.е. повністю зруйнувало стародавні римські міста-курорти Помпеї і Геркуланум. Руїни цих міст, що добре збереглися під шаром лави, дають гарне уявлення про тогочасний спосіб життя римлян. Під час розкопок в Помпеях були знайдені палаци та приватні будинки римського імператора і знаті, театри, танцювальні зали, цирки, храми й амфітеатри, величезні громадські лазні та системи водопостачання як для приватних, так і для громадських потреб. Археологи також виявили вбиральні, що знаходилися позаду одного палацу з резервуарами для змиву води. Чоловіки користувалися туалетами у задній частині палацу, а жінки – поряд із кухнею. Контури такої вбиральні ще й досі можна побачити у вигляді арочних заглиблень приблизно 1 м глибиною, що знаходяться на відстані всього 1,5 м від кухонної цегляної печі. Вбиральня поряд з кухнею швидше за все використовувалася для утилізації як побутових відходів, так і екскрементів.

До будинків вода безперервно подавалася через впускний отвір, і власники повинні були платити за її використання в залежності від розміру отвору. Для отримання прийняттого рівномірного потоку води встановлювали систему з баком, дуже схожим на сучасний поплавок. Кожен відрізок загальної водопровідної труби мав ім'я власника, щоб інші користувачі не під'єднувалися до труби свого сусіда. У деяких будинках було по 30 таких труб.

Того часу було розроблено модні стічні канали зі свинцю. Типові приватні будинки в місті мали атриум (простір в середині будівлі у вигляді закритого внутрішнього дворику) і відкритий дах. Дошова вода, що стікала з черепиці, збиралася в бак під дахом. Постійне обладнання було встановлено не тільки в будинках, але і на римських галерах, особливо імператорських.

*Огляд підготувала Олена Заболотна
Далі буде*

Страна Врачей

Дистанционная программа обучения

Уважаемые коллеги!

Впервые в Украине!

Образовательные программы с использованием уникальных лекций, видеоматериалов лучших, в том числе зарубежных, специалистов. Не выходя из дома, Вы сможете услышать, увидеть и прочитывать самые современные лекции. После прохождения обучающего модуля и ответа на тесты вы получите

Сертификат, полностью соответствующий требованиям украинского законодательства.

Ждем Вас по адресу:
<http://edu.medstrana.com/>

